

ONZE BOEKENTAFEL.

Bezuiniging — maar niet op boeken!

De oorlog heeft ook aan het Nederlandsche volk een schoone deugd geleerd: bezuiniging. We hebben geleerd afstand te doen, afstand van een te veel aan weelde, een overmaat van genot, vermaak en gemakzucht. Strenge materiele beperking hebben we ons moeten opleggen, en voor zoover we daarmee ons lichamelijk welzijn, onze gezondheid niet hebben geschaad — want die gaan boven al! — kunnen we niet anders dan dankbaar zijn dat de dwang der omstandigheden ons een harden leefregel heeft opgelegd.

Waarlijk, wij moderne mensen waren al te zeer verwend. Als iets wat ons rechtens toekwam aanvaardden wij genietingen, waarvan een vorig geslacht niet had gedroomd. In allerlei opzichten veroorloofden we ons buitensporigheden, en hadden ons langzamerhand zoo daaraan gewend, dat we niet anders meer wisten of ze behoorden tot onze meest primitieve bestaansvoorwaarden: buitensporigheden in kleeding, voeding, genoegens, uitgangen, die een inderdaad bedenkelijken omvang hadden aangenomen.

Ware er niet een schok van buiten gekomen, we hadden zeker nooit beseft dat we het zeer goed zonder dit alles konden stellen, en gedachteloos waren we voortgegaan steeds grooter stoffelijke genietingen van het leven te verlangen.

Totdat de oorlog kwam, als een waarschuwing, een vermaning. Hij gaf ons geen gelegenheid tot protest of onderhandeling: onverbiddelijk moesten we afstand doen van zeer veel wat ons zoo langen tijd volstrekt onmisbaar had geleken. En — het ging! Het ging, na de eerste dagen van schrik en vruchteloos tegenspartelen, zelfs zeer goed. In allerlei opzichten leerden we onzen levensstandaard een flink eind omlaag te schroeven. Oude deugden begonnen terug te komen: matigheid, ingetogenheid en eenvoud.

Maar niet alleen stoffelijke penitentiën, ook moreele boetedoening werd aan velen opgelegd. En misschien zal er een tijd komen waarin we in dit opzicht van de zegeningen van den oorlog zullen spreken. Want welk een ongekende rust: het zwijgen van onze echt-hollandsche, albedillende zucht tot kritiek!

In dit kleine land, waarvan elk bewoner president van een vereeniging wil zijn die uitsluitend zijn denkbeelden voorstaat, zijn de clubjes en partijtjes talloos. Het een kritiseert het ander; geen ervan acht zijn dag nuttig doorgebracht wanneer hij niet met de anderen geredekaveld heeft. Nederland is zoo klein; we zien elkaar zoo op de vingers; de zucht tot kritiek is zoo natuurlijk gegroeid en we kunnen er niet meer buiten. Ieder bevit zijn buurman, breekt af wat deze juist had opgebouwd.

De oorlog, met zijn zwaar geluid, heeft al dit krakeel overstemd en tot zwijgen gebracht. Merk nu de weldadige stilte! Voor het eerst sinds lang kan regeeringsarbeid en wetgevend werk zijn rustigen gang gaan, zonder belemmerd en opgeschrikt te worden door politieke listen en lagen; voor het eerst is er die zuivere, kalme atmosfeer, waarin groote dingen tot stand kunnen komen. Ons volk heeft geleerd te zwijgen. Het heeft een groote overwinning op zichzelf behaald, waarvan de lauweren eenheid en samenwerking heeten. „Eendracht maakt macht!” Voor het eerst sinds langen tijd lijkt het wel of deze schoone leus niet voor niets boven onze vaderlandsche historie geschreven werd. Kritiek, partijzucht, jacht naar politiek fortuin, zij zijn aan één groot, gezamenlijk doel ondergeschikt gemaakt.

Te wenschen rest ons slechts, dat dit altijd zoo blijven mocht!

Geen verstandig denkend mensch zal de waarde van de zegeteekenen onderschatten, die wij in onzen onbloedigen oorlog hebben behaald. Uit een grooten ramp hebben we een diepe les geput, van een boozen nood een schoone deugd gemaakt, en het valt te hopen dat de zoo onverwacht genezen ziekte niet opnieuw uitbreekt wanneer de bittere medicijn ophoudt te werken.

* *

Evenwel — er is een keerzijde. Van het eene uiterste is men in het andere gevallen. Beperking, moreel en materieel, moge voortreffelijk zijn, tegen besnoeiing van geestelijke behoeften kan niet ernstig genoeg gewaarschuwd, niet krachtig genoeg opgetreden worden.

Het is in de wereldorde juist zulk een schoon verschijnsel, dat menig stoffelijk gemis door een geestelijk bezit kan vergoed worden, ja, dat het laatste dikwijls vanzelf voor het eerste in de plaats treedt. En betreurenswaard zou het zijn wanneer onze inkeer schade deed aan onze geestelijke ontwikkeling.

Wij kunnen onzen geest moeilijk te veel weelde gunnen! Daarom behooren we, nu meer dan te voren, vergoeding te zoeken voor alles waarvan we afstand deden in een meerdere mate van geestelijk genot. Licht het niet voor de hand dat we bij dat streven onze trouwste helpers, onze beste vrienden zoeken moeten en vinden zullen bij het boek, bij het schoone en goede boek?

Bezuinigen op alles — maar niet op geestelijk voedsel, niet op boeken!

* *

We werden tot deze overdenking gebracht bij het doorbladeren van een merkwaardig prachtwerk: de Verzameling Majolica's van Alfred Pringsheim. Twee zware, smaakvol gebonden en rijk versierde deelen liggen voor ons, een lust voor de oogen en een vreugde voor den geest. Zooals de verzamelaars wel weten, bevat de beroemde collectie Pringsheim een schat van de schoonste en belangrijkste

Majolica's uit de 15e en 16e eeuw, die in kwaliteit zelfs overtreffen wat de Staatsmusea der groote steden hebben bijeengebracht. Bij het doorlezen van den beschrijvende catalogus en den verklarende, rijk geïllustreerde tekst, bij het bewonderen der prachtige gekleurde reproducties, ten getale van niet minder dan 328, hebben wij er ons opnieuw rekenschap van gegeven welk een onschatbare waarde een kunstwerk juist in moeilijke tijden voor ons vertegenwoordigt, welk een troost en een steun het ons brengen kan.

Het is een verblijdend teken dat er in dezen tijd een uitgever te vinden is die een kostbare onderneming als deze aandurft. Een begeleidend prospectus, dat kosteloos verkrijgbaar is, geeft nadere inlichtingen omtrent dit werk; het is te hopen dat velen het zullen aanvragen en als gevolg daarvan tot koopen overgaan. Geen grooter troost, geen beter steun in perioden van zorg en spanning dan goede boeken. Zij houden onzen geest gezond en vaardig; zij zijn onze beste vrienden in den nood. Daarom: op alles zij bezuinigd, alleen op ons geestelijk voedsel niet.

* *

Er liggen nog eenige merkwaardige boeken op onze re-

Reproductie uit „DE VERZAMELING MAJOLICA'S”.

Reproductie uit „DE VERZAMELING MAJOLICA'S”.

Kellner-typen uit „IK KAN KOKEN”.

dactietafel, waarvan het doorbladeren op zichzelf reeds een vreugde was.

Ten eerste dan het derde deel van Prof. Blok's standaardwerk „Geschiedenis van het Nederlandsche Volk,” waarvan een tweede druk bezig is te verschijnen. In zijn deftigen blauw en zwarten band, met gouden stempels even smaakvol als stemmig versierd, ziet het statige boekdeel er aantrekkelijk uit. Wie de eerste bladzijden leest, ervaart al dadelijk welk een schat van kennis en nadenken in dit waarlijk monumentale werk is saamgebracht, en hoe hoog het boven andere geschiedboeken uitsteekt, doordat de geleerde schrijver, die toegang had tot moeilijk genaakbare archieven, van tot nu toe onbekende gegevens kon gebruik maken. Het juist verschenen deel behandelt een der meest aantrekkelijke perioden onzer geschiedenis, waarin van de Republiek tijdens Johan de Witt en het tijdvak van Willem III wordt verhaald; in onze dagen een tot nadenken stemmende, maar ook bemoedigende lectuur. Prof. Blok's meesterwerk is tevens een nationale arbeid in den verhevensten zin.

Van dit onderwerp tot het smakelijk Geïllustreerd Handboek „Ik kan koken,” samengesteld door de directrice van de Haagsche Huishoudschool, is een stap „du sublime à... Luculle.” Heel iets anders behandelt dit lijvige werk met zijn honderden interessante platen, maar ook hier: welk een schat van kennis en ervaring! Zoo wordt inderdaad de kookkunst tot een wetenschap. „Ik kan koken” is niet louter een reeks recepten, het is een volledige culinaire encyclopaedie: men vindt er de kookkunst en de tafelgewoonten door alle eeuwen heen beschreven, om daarna een zeer lezenswaardig hoofdstuk aan te treffen over de lessen welke die eeuwen ons geleerd hebben: wat de mensch moet eten, hoeveel en hoe. Want het is niet voldoende dat we eten om te kunnen leven — het kostelijk en vernuftig organisme van ons lichaam eischt méér: een zorgvuldige keus van voedingsmiddelen, een zaakkundige voorbereiding ervan en zelfs een verstandige wijze van ze te nuttigen. Wie zich „Ik kan koken” aanschafft, sluit een verzekering op zijn gezondheid, waarvan de poliskosten duizendvoudig worden vergoed. En is niet een gezond lichaam de eerste voorwaarde voor een gezonden geest?

Arbeid van een gezonden geest — dat is de lijvige roman „Katia”, dien wij met klimmende aandacht gelezen hebben. Deze geschiedenis uit het Russische volksleven moge zoo spannend, fantastisch bijna, zijn als men maar verlangen kan — men gevoelt bij de lezing toch dadelijk dat zij uit het leven gegrepen is, dat de schrijver zich niet heeft laten meeslepen, maar de werkelijkheid vast in het oog heeft gehouden. Zijn naam trouwens waarborgt dat wij hier met een boek van beteekenis te doen hebben, belangrijk naar vorm en inhoud. Franz de Jessen, de bekende Deensche dagbladcorrespondent, die alle landen der wereld bereisd, alle groote veldtochten als verslaggever heeft meegemaakt, kent het Russische leven als weinigen. Zijn boek is er een van dezen tijd, is wel een der actueelste die in de laatste weken verschenen zijn. Het geeft menigen kijk achter de schermen, onthult zaken uit de hofwereld, het leger, de revolutionaire vereenigingen, die ons ongelooflijk zouden schijnen wanneer we niet wisten dat de schrijver nooit iets zegt wat hij niet verantwoordt kan. De hoofdstukken die in Parijs en in Kief spelen, de levendige beschrijving van de onlusten in Albanië en Servië, van de Turksche kuiperijen en vooral van de mouterij op de Zwarte-Zeevloot, behooren tot het meest spannende en verrassende wat dit knap geschreven boek brengt. Tusschen dat alles door beweegt zich de lieflijke figuur van prinses Katia; haar liefdesgeschiedenis vormt een der schoonste gedeelten, en zeker het ontroerendste, van dit in tal van opzichten zoo merkwaardige boek.

Ten slotte moeten we nog melding maken van een belangrijk werk, waarvan de uitgave opnieuw bewijst dat er niettegenstaande den slechten tijd nog wel wat te ondernemen is voor wie durf bezit. Wij bedoelen het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, deel III, onder redactie van Dr. P. C. Molhuysen en Prof. Dr. P. J. Blok, gesteund door een uitgebreiden staf van kundige medewerkers. Wij deden een eigenaardige ondervinding met dit fraai gebonden deel op: het ter hand nemend, terwijl wij nog onder den indruk waren van het prachtige „Katia”, zeiden we tot onszelf dat dit boek, een nuchter woordenboek immers, ons na de juist genoten boeiende lectuur wel niet veel te zeggen zou hebben! En — na enkele oogeblikken zaten we het aandachtig en met belangstelling te lezen. Het is niet, wat men vermoeden zou, alleen een bron voor naspeurders en snuffelaars. Het bevat, integendeel, zoo veel merkwaardigs en wetenswaardigs aangaande beroemde personen — kunstenaars, geleerden, politici, handelsvorsten en wie niet al — het vertelt zoo uitvoerig omtrent vooraanstaande geslachten, geeft zulke curieuse bijzonderheden nopens bekende en beroemde persoonlijkheden, dat het Biografisch Woordenboek zich als een verhaal zoo aangenaam laat lezen.

Geen bibliotheek, geen kantoor van handel, industrie, geldwezen of van welken aard ook, geen geleerde, student of redacteur, ja, eigenlijk niemand die zich beschaafd en ontwikkeld wil noemen, kan dit standaardwerk missen.

* *

*

En gaat het nu den lezer als ons, dan brengt de lectuur der hierboven besproken werken hem de overtuiging, dat niets zulk een weldadige afleiding geeft in dagen van spanning en gedruktheid dan goede boeken.

Waarop we ook bezuinigen in dezen moeilijken tijd — op boeken nooit!